

PORTEKİZ PAZAR BİLGİLERİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	10
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER	12
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER.....	20
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	23

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

A) Dış Ticaret Mevzuatı

1986 yılında Avrupa Birliği'ne (AB) tam üye olmasının ardından Portekiz Avrupa Birliği'nin diğer tüm ortak politikalarıyla beraber ortak ticaret politikasını üstlenmiş ve AB'nin ortak gümrük tarifelerini uygulamaya koymuştur. Buna bağlı olarak Avrupa Birliği'ne üye ülkelerden yapılan ithalat gümrük vergisinden muaftır. AB üyesi olmayan ülkelerden ithal edilen ürünler için Avrupa Birliği'nin ortak gümrük tarifeleri uygulanmaktadır. Avrupa Birliği'ne üye ülkelerden yapılan ithalatta izin ve miktar sınırlaması yoktur.

Avrupa Birliği Ortak Dış Ticaret Politikası

Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkeler arasında tesis edilen Gümrük Birliği çerçevesinde, üye ülkeler üçüncü ülkelerden ithalatta ortak kurallar uygulamaktadır.

Bu çerçevede, ticaret politikası münhasıran Avrupa Birliği'nin yetki alanına girmekte ve "Ortak Ticaret Politikası (OTP)" olarak adlandırılmaktadır. OTP, ortak gümrük tarifeleri; çok taraflı, bölgesel ve ikili ticaret anlaşmaları; üçüncü ülkelere uygulanan tek taraflı tavizler ve ticari savunma araçlarını kapsamaktadır. OTP çerçevesinde, mal ticaretinin yanı sıra hizmetler, ticaretle bağlantılı fikri mülkiyet hakları ve doğrudan yabancı yatırımlar AB'nin münhasır yetki alanında yer almaktadır.

Bu doğrultuda:

AB üyesi ülkelerce ortak gümrük tarifesi ve ticari savunma araçları uygulanmakta olup, ürünlere uygulanan gümrük vergileri ve varsa, ürünler üzerinde bulunan ticari savunma araçlarına aőaęıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir.

https://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/taric_consultation.jsp?Lang=en

Ayrıca, AB tarafından üçüncü ülkelere karşı yürütölen ve tamamlanan dumping, sübvansiyon ve korunma önlemleri soruşturmalarına aőaęıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir.

<https://trade.ec.europa.eu/tdi/index.cfm>

AB, ikili ticaret anlaşmaları bağlamında aktif bir ticaret politikası izlemektedir. AB tarafından yeni nesil Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) ile mal ticaretinin yanı sıra, hizmetler, kamu alımları, fikri mülkiyet hakları, sürdürülebilir kalkınma gibi ticaret ile ilgili alanları da içeren kapsamlı STA'lar müzakere edilmekte ve akdedilmektedir. AB'nin STA'ları hakkında detaylı bilgiye aőaęıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

<https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/>

AB, Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GTS) kapsamında Gelişme Yolundaki Ülke ve En Az Gelişmiş Ülkelere (EAGÜ) belirli dönemler için geçerli olacak şekilde tek taraflı olarak vergi tavizleri sağlamaktadır. Halihazırda uygulanan GTS Rejimi, düşük ve düşük orta gelirli ülkeler için gümrük tarifelerini tamamen ya da kısmen kaldıran Standart GTS Rejimi; sürdürülebilir kalkınma ve iyi yönetişimin sağlanmasını teşvik etmek üzere GTS Rejimi ekinde sayılan Uluslararası Konvansiyonları onaylamaları ve uygulamaları şartıyla gelişmekte olan ülkeler için tarifeleri sıfırlayan GTS + ve silah ve mühimmat hariç olmak üzere en az gelişmiş ülkelerden gelen diğer malların vergisiz ve kotasız olarak AB pazarına girmesine imkan tanıyan Silahlar Hariç Her Şey (Everything But Arms-EBA) düzenlemelerini içermektedir. Güncel GTS yararlanıcısı ülkelerin listesine aőaęıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

<https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/generalised-scheme-of-preferences/>

B) Tarifeler, Vergiler

Doğrudan Vergiler

Kurumlar Vergisi (Portekiz IRC)

Portekiz'de yerleşik şirketlerin dünya çapındaki gelirlerine uygulanan doğrudan vergiyi ifade eder. Ticari, sınai veya tarımsal faaliyetler ile kayıtlı ana iş yeri Portekiz topraklarında olan tüzel kişiler, vergi yönünden Portekiz'de mukim kabul edilir.

Anakarada, standart kurumlar vergisi oranı net kazanç üzerinden %21 olarak uygulanır. Bu vergiye ek olarak vergilendirilebilir kârın %1,5'ine kadar ek bir belediye vergisi (derrama vergisi-ticari faaliyetin yürütüldüğü belediyeye bağlı olarak) ve ayrıca bir ulusal ek vergi (derrama estadual) da uygulanabilir. 1,5 milyon avro üzerindeki vergilendirilebilir kar için %3; 7,5 milyon avro üzerindeki vergilendirilebilir kar için %5 veya 35 milyon avro üzerindeki vergilendirilebilir kar için %9 olarak uygulanır. Buna göre, vergi oranı büyük şirketler için %31,5'e kadar çıkabilir.

KOBİ'ler için ise özel bir indirimli kurumlar vergisi oranı mevcuttur. Geliri 50.000.000 avronun altında olan şirketler KOBİ olarak tanımlanmaktadır. AB 2003/361 sayılı Yönergesi, KOBİ'ler için 15.000 avroya kadar olan vergilendirilebilir kar, anakarada ilk 25.000 avro için %17'lik indirimli bir oranda vergilendirilir. Bu eşğin üzerindeki vergilendirilebilir karlar, standart kurumlar vergisi oranına tabidir.

Öte yandan, Portekiz'in kıydan daha uzak iç bölgelerinde ise KOBİ'ler ilk 25.000 avro için %12,5 indirimli orandan faydalanmakta bu matrahı geçen kısım için ise standart oran olan %21 ile vergilendirilmektedir.

Standart Kurumlar vergisi, Maderiada-Madeira ve Azorlarda %14,7 olarak uygulanırken aynı bölgelerdeki KOBİ'ler için bu oran %11,9 olarak uygulanmaktadır. Madeira ve Azorlardaki Kurumlar vergisine ek olarak ayrıca bölgesel bir ek vergi uygulanmaktadır. Artan oranlı bu verginin matrah dilimlerine göre oranları aşağıda sunulmaktadır (Derrema regional).

Madeirada;

1,5 -7,5 milyon için %2,1

7,5-35 milyon avro için %3,5

35 milyon avroyu aşan kısım için %6,3

Azorlarda;

1,5-7,5 milyon avro için %2,4

7,5-35 milyon avro için %4

35 milyon avroyu aşan kısım için %7,2

Kişisel Gelir Vergisi (Portekiz IRS)

Portekiz'de ikamet eden bireylerin dünya çapındaki gelirleri üzerinden vergi amacıyla alınan vergiyi ifade eder. Bir kişi, ilgili vergi dönemini başlatan veya sona erdiren herhangi bir 12 aylık dönemin 183 gününden daha fazla bir sürede ülkede bulunuyorsa, Portekiz'de vergi hukuku

açısından mukim olarak kabul edilir. Yine kişinin herhangi bir zamanda Portekiz'de bir evi varsa, vergi mukimi olduğu kabule edilir.

Genel gelir (istihdam geliri veya ticari gelir gibi), minimum %14,5 ila maksimum yaklaşık %48'e kadar artan oranlı vergiye tabidir. Ülkede oturumu olmayanlar %25'lik bir orandan vergilendirilmektedir. Faiz geliri veya temettü gibi gelirler yaklaşık olarak %28 oranında vergilendirilir. Kişinin vergilendirilebilir gelirine bağlı olarak (80.000 avroyu geçmesi halinde) ayrıca %2,5 veya %5 oranında ek bir dayanışma vergisi uygulanabilir.

Dolaylı Vergiler

Katma Değer Vergisi (KDV)

Portekiz ankarasında, 1 Ocak 2011'den itibaren standart KDV oranı %23'e çıkarılmış, azaltılmış KDV oranı ise %13 ve %6 olarak uygulanmaktadır. Birçok üründe standart KDV oranı uygulanmakta olup restoran servisi vb. gibi yerlerde azaltılmış KDV oranı (%13) ve temel gıda ürünlerinde ise azaltılmış KDV oranı (%6) uygulanmaktadır.

Azorlar ve Madeira'da KDV oranları daha düşüktür. Madeira'da standart KDV oranı %22, ara KDV oranı %12 ve %5 iken; Azorlar'da standart KDV oranı %18, ara KDV oranı ise %9 ve azaltılmış olan ise %4'tir.

Portekiz'e ithalatta mal ve hizmetler üzerinden KDV ödenir. İhracat KDV'den muaf tutulmuştur. İlaçlar ve tıbbi hizmetlerden elde edilen gelir ile sigorta ve bankacılık hizmetlerinden elde edilen gelir de KDV'den muaf tutulmuştur.

Gayrimenkul devrinde alım satım vergisi ödenir. Kentlerde ikamet amaçlı konutların devrinde vergi oranı %6 olup kırsal kesimde %5'tir. Kentlerde ikamet dışı amaçlarla iş yeri vb. binaların devrinde %7,5 olup vergi cennetlerinde mukim tüzel kişiler tarafından yapılacak devirlerde ise %10 dur.

Damga Vergisi (Portekiz IS)

Finansmanda %0,04 ve %0,6; banka garantilerinde %3 ve sigorta işlemlerinde %3 ila %9 arasında değişim göstermektedir.

Belediye Emlak Vergisi (Portekiz IMI)

Portekiz topraklarında bulunan kentsel ve kırsal gayrimenkullerin vergi kayıt değeri üzerinden alınır. Buna göre; gayrimenkulün bulunduğu yere kentsel mülklerde %0,3-%0,45; kırsal mülklerde %0,8-%7,5 (vergi cennetlerinde ikamet eden kuruluşlara ait mülk)dir.

Ülkede araçlar üzerinden ise Araç vergisi (Portekiz ISV), yıllık karayolu vergisi (IUC) de bulunmaktadır.

1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın kabulü ve 1 Ocak 1996 tarihinde Türkiye ile AB arasında Gümrük Birliği'nin yürürlüğe konulmasıyla, ülkemiz ve Portekiz arasında gümrük vergileri sanayi ürünleri ve işlenmiş tarım ürünlerinde sıfırlanmıştır.

C) Teknik Düzenlemeler ve Standartlar

Avrupa Birliği'nin ürünlere Dair Teknik Mevzuatı

Bir  r n n Avrupa Birliği (AB) pazarına girebilmesi için regülasyon ve direktiflerden oluŐan ve AB'nin Resmi Gazetesi olan EURLEX'de yayımlanan teknik mevzuata uygun olarak üretilmesi ve piyasaya arz koŐullarını sağlaması gerekmektedir. AB'nin teknik mevzuatı, temel kuralları belirleyen genel mevzuatın yanı sıra, ürünlere ilişkin teknik kurallarını ortak bir Şekilde düzenlediği regülasyonlar ve direktifler ( rn: oyuncaklar, makineler, asansörler, tıbbi cihazlar, yapı malzemeleri, kimyasallar vs.) ile ortak bir düzenlemenin bulunmadığı  ye ülkelerin kendi düzenlemelerini yaptığı mevzuattan (kırtasiye ürünleri, mobilyalar, saatler vs.) oluşmaktadır.

Ülkemiz 1996'da yürürlüğe giren Gümrük Birliği gereğince AB'nin ürünlere ilişkin teknik mevzuatını ve sistemini uyumlaŐtırmaktadır. Bu erevede, Türkiye AB'nin CE iŐareti, onaylanmış kuruluşlar, piyasa gözetimi ve denetimi, AB'nin ortak bir düzenlemesi olmayan alanda karŐılıklı tanımaya dair kurallarını ve sektörel mevzuatını ulusal mevzuatına aktarmıŐtır. Ülkemiz, AB'de yenilenen sektörel mevzuatı da takip etmekte ve i mevzuatına aktarmaktadır.

Ülkemizde, AB mevzuatı kapsamında atanmış onaylanmış kuruluşların listesi ise güncel olarak AB'nin Yeni YaklaŐım Onaylanmış Kuruluş Bilgi Sistemi'nde (NANDO) yayınlanmaktadır. Sonuç olarak, Türkiye'nin AB ile uyum sađladđı veya düzenlenmemiŐ alanda yer alan sektörlere ilişkin olarak Türk  r nlerinin ilave test/belgelendirmeye ihtiyaç olmaksızın AB menŐeli ürünlerle eŐit muameleye tabi tutulması ve malların serbest dolaŐımı ilkesi kapsamında ithalat kontrollerine tabi tutulmaması gerekmektedir. Bu kapsamda, Türkiye'de üretilen  r nler, AB'de üretilmiş ürünlere eŐdeđer güvenlik ve kalite düzeyindedir.

AB teknik mevzuatına ilişkin ayrıntılı sorular için abteknik@ticaret.gov.tr adresinden irtibata geçilebilir.

Bazı  r nler menŐeine bakılmaksızın Avrupa Birliği'nin getirdiği zorunluluklar sebebiyle birtakım mevzuatla sınırlandırılmıştır. Diğer taraftan bütün birlik ülkeleri için özellikle haklı rekabeti destekleyici çeşitli garanti sistemleri getirmek gibi yine topluluğun koyduğu birtakım teknik zorunluluklar söz konusudur. ISO kalite normları 9000 serisi ve HACCP kaliteyi garantileyen ve rekabet faktörünü ön plana çıkaran bir uygulamadır. evre  zerine ISO 14000 serisi ve OHSAS 18001 teknik özelliklerine göre iş kazalarını  nleme sertifikası da her geçen gün daha önem kazanmışlardır. GLOBALGAP (eski adıyla EUREPGAP) sertifikasının alınması zorunlu olmamakla birlikte ürün satın almada tercih nedenidir.

AB kuralları gereğince bazı sanayi  r nlerinin AB ülkelerine ithal edilebilmesi için AB teknik mevzuatına uyumlu olması gerekir. CE iŐareti bu kapsamdaki uygulamalardan biridir ve birçok sanayi ürününde CE iŐareti bulunması zorunludur.  r nlerin, CE iŐareti olarak piyasaya sunulmasından üretici sorumludur. Ancak, eğer üretici ya da üreticinin yetkili temsilcisi Avrupa Birliği içinde değilse, bu sorumluluğu ithalatçı yerine getirmek zorundadır. Bir başka deyiŐle, ithalatçı ithal ettiği  r nlerin AB normlarına uygun olduğunu garanti etmek zorundadır.

REACH, AB’de üretilen veya AB pazarına ithal edilen kimyasal maddelerin kayıt, değerlendirme, izin ve kısıtlama prosedürlerini yeniden belirlemektedir. REACH Tüzüğü’ne göre 1 Haziran 2008 tarihinden itibaren, yılda 1 ton ve üzeri kimyasal maddenin AB içerisinde üretimini ya da AB’ye ithalatını yapan firmalar, bu maddelerin kayıtlarını Avrupa Kimyasallar Ajansı (ECHA)’na yaptırmakla yükümlüdürler. REACH, madde bazında kayıt zorunluluğu getiren bir sistem olduğundan, müstahzar üreticileri de ürünleri içerisindeki kimyasal maddeleri kayıt ettirmek durumundadırlar. Eşyalara yönelik REACH yükümlülükleri; eşya içerisindeki salımı tasarlanan maddenin eşya içindeki miktarının 1 tonu aştığı durumda kayıt ettirilmesi, yüksek önem arz eden maddelerin (SVHC) bildirilmesi ve eşyalar içerisinde yer alan maddelerle ilgili bilgileri iletme olarak sıralanabilir. Madde, aynı kullanım için, örneğin madde imalatçısı tarafından kayıt ettirilmiş ise eşya ihracatçısı/ithalatçısı maddeyi kaydettirmek zorunda değildir.

Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanmasına ilişkin EC/1272/2008 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Kararı 30 Aralık 2008 tarihinde yayımlanmış ve 20 Ocak 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Madde ve karışımların sınıflandırma, etiketleme ve paketlenmesi hakkındaki Avrupa Birliği’nin bu yeni (CLP) Tüzüğü, Birleşmiş Milletlerin sınıflandırma ve etiketlemedeki Küresel Uyumlaştırma Sistemi (GHS) kriterlerine uygun olarak hazırlanmıştır.

Yürürlüğe giren CLP Tüzüğü kapsamında; maddeler için 1 Aralık 2010 tarihine kadar, karışımlar için ise 1 Haziran 2015 tarihine kadar geçiş süresi verilmiştir. AB üyesi ülkelerde faaliyet gösteren, kimyasal madde ve karışım üreten veya ithal eden firmaların, söz konusu madde ve karışımları CLP Tüzüğü usul ve esaslarına göre sınıflandırma, etiketleme ve ambalajlama yükümlülüğü vardır. Bir madde ya da karışım, CLP Tüzüğü’ndeki tehlike kategorilerine göre değerlendirilip, buna göre sınıflandırılmalıdır. Bu madde veya karışımların üretici, ithalatçı, alt-kullanıcı ve distribütörleri tedarik zincirindeki bütün aktörlere tanımlanan sınıflandırma bilgisini iletmelidir.

AB genelinde gıdalarla ilgili genel prensiplerin ve temel düzenlemelerin çerçevesini belirleyen EC 178/2002 sayılı düzenleme ile Gıda Yasası uygulanmaktadır. 2002 yılı içerisinde yürürlüğe giren bu düzenlemeyle, aynı zamanda, AB Gıda Güvenliği Otoritesi kurulmuş ve gıda güvenliği konusundaki uygulanması zorunlu prosedürler belirlenmiştir. Düzenleme genel olarak Genel Gıda Yasası olarak bilinmekte olup, gıdaların izlenebilirliği konusunda da düzenlemeleri içermektedir (Madde 18). Genel Gıda Yasası’nın belirlediği ana başlıklar Ocak 2005 tarihinde uygulamaya girmiştir.

AB genelinde pazara sunulan taze meyve ve sebze ürünlerinin kalite ve etiketlemelerine ilişkin pazarlama standartları AB Ortak Tarım Politikası çerçevesinde çıkartılan EC 2200/96 sayılı kararname ile 28 Ekim 1996 tarihinde belirlenmiştir. Bu yasayla öngörülen standartlara sahip olmayan ürünler pazara sunulmamakta ve pazardan kaldırılmaktadır. AB pazarlama standart düzenlemeleri çerçevesinde kalite standartları belirlenmiş diğer ürünler arasında taze ve soğutulmuş balık (EC 2406/1996), yumurta (EC 1028/2006), zeytinyağı (EC 1019/2002) ile birlikte sert kabuklu meyveler arasında kabuklu fındık (EC 1284/2002) ve kabuklu ceviz bulunmaktadır.

AB’de standartların oluşturulma süreci sanayi tarafından önerilerek yada AB Komisyonu tarafından zorunlu hale getirilerek başlatılmakta ve ulusal veya uluslararası alanda faaliyet gösteren bağımsız standart geliştirme kuruluşları tarafından yürütülmektedir. AB’de birçok standart ISO gibi uluslararası standart kuruluşlarının standartlarına uyarlanmaktadır. AB’de elektronik ve telekomünikasyon standartları haricinde bütün standartlar CEN (Avrupa Standartlar Komitesi) tarafından ele alınmaktadır. Standartlar CEN bünyesinde teknik komite veya çalışma grupları vasıtasıyla oluşturulmaktadır.

Portekiz Kalite Enstitüsü (IPQ- Instituto Português de Qualidade) AB standartlarına tam uyum için standartların ülkede koordinesinden sorumlu otoritedir. Standartların güncel halleri Portekiz Kalite Enstitüsü’nün web sayfasından (<http://www1.ipq.pt/PT/Pages/Homepage.aspx>) elde edilebilir.

D) Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Portekiz pazarına girecek firmaların AB ambalajlama ve etiket standartlarına uyması gerekmektedir. İlaç, deterjan, tütün, gübre, alkollü içecek ve koruyucu ve renklendirici içeren gıda maddeleri için özel gereklilikler olabilmektedir. Ayrıca tehlikeli veya toksik ürünlerin ambalaj ve etiketinde de özel gereklilikler mevcuttur. (Plastik tek kullanımlık ürünlerde 2021 yılında başlatılan düzenleme çerçevesinde plastik ürün başına 0,30 avroluk bir vergi uygulaması da mevcuttur.)

Takı ve diğer altın eşyaların, gümüş veya platin malzemelerin Porto veya Lizbon’daki ayar ofisleri tarafından ayarı belirlenmeli ve ayar damgası vurulmalıdır. Bu tür malzemelerin ithalatı ayar ofisine kayıtlı sınırlı firma ya da kişi tarafından gerçekleştirilebilmektedir.

AB’nin zorunlu ve gönüllü uygulamalarının dışında, Portekiz’de gönüllü etiketleme kurallarını geçerliliğini korumaktadır. Bu kurallar tüketiciler tarafından kabul görmüş olduklarından pazarlama amacıyla vazgeçilemez hale gelmiştir. Portekiz’de etiketleme giderek artan bir şekilde hatta promosyon ürünleri dahil daha bilgilendirici mahiyettedir. Etiketler sessiz satış temsilcileri gibi çalıştıklarından, rekabet ortamında önemini korumaktadır.

2010 yılından itibaren tüm etiketlerde metrik birim sisteminin kullanılması gereklidir. Her üründe bulunması gereken temel etiket gereklilikleri aşağıda verilmektedir:

- Ürünün menşei
- Dil (Etiket Portekizce olmalıdır)
- Marka adı
- Ürünün içeriği
- Kullanım şekli
- Gerekli tarihler

Avrupa Birliği Ambalaj, Paketleme, Etiketleme Dzenlemeleri

Tüketicinin korunması göz önünde tutularak, AB içerisinde sadece AB etiketleme mevzuatına uyan ürünlerin pazarlanmasına izin verilmektedir. AB etiketleme mevzuatı, gıda, ev gereçleri, ayakkabı, tekstil vb. sektörler için zorunlu etiketleme standartları koymaktadır. Paketleme ve ambalajlama, tüketici sağlığı ve çevrenin korunması amacıyla, AB tarafından belirlenen kurallara uygun yapılmak zorundadır. Paketleme ve ambalajlamaya ilişkin temel

AB mevzuatı şunlardır:

-Direktif 94/62/EC (OJ L-365 31/12/1994); paketleme ve paket artıklarına dair genel kurallar,

-Direktif 2007/45/EC (OJ L-247 21/09/2007) ürün paketleme

-Yönetmelik 1169/2011 gıda bilgisi,

-Yönetmelik (EC) 1935/2004 (OJ L-338 13/11/2004); gıda maddeleriyle temas eden malzemelere dair özel kurallar,

-Direktif 2000/29/EC (OJ L-169 10/07/2000); ağaç ve diğer bitkilerden yapılan paketlere uygulanacak bitki sağlığı kuralları,

AB içerisinde pazarlanan ambalajlar, çevrenin korunmasına yönelik konulan genel kuralların yanı sıra tüketici sağlığı için herhangi bir riski önlemek amaçlı özel hükümleri yerine getirmelidir (AB Etiketleme: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/product-safety-and-requirements/eu-labels_en),

AB, üye ülkelerde henüz zorunlu tutmamakla birlikte, Çevre Etiketleri (Eco-label) düzenlemesi geliştirmiştir. Çevre Etiketleri ile ilgili bilgi (<http://ec.europa.eu/environment/ecolabel>) linkinden edinilebilir.

Portekiz tarafından dış ticarete uygulanmakta olan teknik engeller hakkında bilgiye, Ticaret Bakanlığı'nın sorumluluğunda olan www.teknikengel.gov.tr internet sitesinden erişilebilmektedir. Ticarete Teknik Engeller web sitesi, kullanıcıların teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede, söz konusu siteden ülkeler itibarıyla ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ülkelerin mevzuat ve uygulamaları hakkında Bakanlığımızdan bilgi talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Söz konusu siteye ücretsiz olarak üye olunabilmektedir. Sitenin üyelerine ilgilendikleri ülke ve ürün gruplarına ilişkin düzenlemeler günlük olarak e-posta ile gönderilmektedir."

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

A) Dağıtım Kanalları

Portekiz'de nüfus daha çok sahil boyunca yoğunlaşmıştır. Büyük dağıtım merkezleri kuzeyde Porto ve güneyde Lizbon'da olmasına rağmen, Braga (Porto'nun kuzeyi) ve Setubal (Lizbon'un güneyi)'de son yıllarda bölgesel merkezler faaliyete geçmiştir. Lizbon Portekiz nüfusunun %21'ini oluşturmakta ve nüfusun %63'ü hizmet sektöründe ve %33'ü sanayide istihdam edilmektedir. Büyük sanayiler ve merkez ofisleri Lizbon'dadır. Çoğu finansal kuruluş da merkez olarak başkenti seçmiştir. Lizbon bölgesi ülkede satın alma gücünün en yüksek olduğu bölgedir. Ancak çoğu metropolitan şehir gibi trafik ve gayrimenkul arzında yükselen fiyatlar sorun oluşturmaktadır.

Porto en dinamik sanayi gelişme bölgesidir. Portekiz nüfusunun %16'sı burada yaşamakta olup, satın alma gücü yüksektir. İthalatçı ve distribütörlerin çoğunun Porto'da ofisleri mevcuttur.

Portekiz göreceli olarak küçük bir ülke olduğu için satış kanallarının çoğu tüm ülkeyi kapsamaktadır. Dağıtım merkezleri Porto ve Lizbon'da yoğunlaşmakla birlikte, büyük ithalatçı ve toptancıların çoğunun satış ofisleri ve/veya acenteleri diğer şehir ve kasabalarda Madeira ve Azorlar dahil faaliyet göstermektedir.

B) Tüketici Tercihleri

Portekiz'de tüketicilerin dürtüsel satın alma davranış kalıplarının olmadığı, yıllar içinde yaşanan ekonomik krizin tüketicileri uzun süre kullanılabilir, fiyat-kalite dengesi iyi ayarlanmış ürünlere yönelttiği görülmektedir. Örneğin pandemi sürecinde banka hesaplarındaki mevduatlarda tüketimin bilinçli olarak kısılmasına bağlı önemli artış olmuştur. Öte yandan, Portekizli tüketicilerin çevre duyarlılığı üst seviyede olup, doğayla uyumlu ve çevreyi kirletmeyen üretim süreçleri konusunda dikkatli satın alma alışkanlıkları olduğu bilinmektedir. Nitekim, yapılan çalışmalarda da çevreye duyarlı ürünlerin (ekolojik etiketli olanların) tüketiciler için daha fazla güven telkin ettiği ortaya konulmaktadır.

C) Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Portekiz'de, modern satış teknikleriyle, geleneksel uygulamalar bir arada kullanılmaktadır. Modern satış tekniklerini genel olarak kabul edilen ve etkili tekniklerdir. Ancak geleneksel değerlere saygı da devam etmektedir. Birçok iş adamı kişisel teması ve el sıkışmayı gayri resmi bir sözleşme olarak görmektedir. Ancak resmi sözleşme prosedürlerine de alışkındırlar.

Hipermarketlerden ve alışveriş merkezlerinden doğrudan satışlar yaygın olmakla birlikte son yıllarda artan e ticaret de pazarın potansiyel unsurlarından birisidir. Özellikle pandemi sürecinde e ticaret yoğunluğu artmıştır. Tüketim malları için satışta belirleyici faktörler; fiyat, kalite, marka veya ürünün yenilikçi özellikleri olabilmektedir. Bununla beraber, kurumsal alıcı kalite ve fiyat konusunda oldukça bilinçlidir. İhalelerde fiyat ön planda gelmekte, kalite ise ikinci planda kalmaktadır.

D) Satışlarda e-ticaret Yöntemi

Portekiz'de 2019 da internet kullanımı 2007 ile yapılan bir karşılaştırmaya göre 2 katına çıkmışsa da EU-28 içinde en düşük kullanım oranlarına sahip ülkedir. 2018 de ise her 10 Portekizliden sadece birisi sanal alışveriş yapmıştır ki esasında bu oran AB ortalamasının çok altında kalmaktadır. Ancak, son çalışmalar 7 milyonluk internet kullanıcısının 5 milyonu on-line alışveriş yaptığını bildirmektedir.

Portekiz, 4 milyar avroluk pazarla e ticarete 45. sırada yer almaktadır.

Aralık 2019'da Deloitte tarafından APED-Portekiz Perakendecilik Şirketleri Birliği için hazırlanan bir rapora göre, Portekiz küresel e-ticaret rekabet gücü sıralamasında 30. sırada yer almaktadır. Ölçümler arasında lojistik performans, sektör gelirleri, alıcı sayısı, çevrimiçi ticaret hızı da bulunmaktadır. Portekiz kredi kartı yönetim sistemi olan Unicre tarafından salgın sırasında Portekiz'deki en iyi 5 çevrimiçi alışveriş şehri Porto, Lizbon, Coimbra, Aveiro ve São Miguel idi. Aynı rapora göre, Portekizliler tarafından online olarak en çok satın alınan ürünler elektronik ürünler, giysiler, seyahatler, kitaplar, güzellik malzemeleri, gıda ve şans oyunları olduğu belirlenmiştir.

Portekiz'de Korona virüs sonrası insanların bu süreçte alıştığı e ticaret alışveriş yöntemini kullanmaya devam edecekleri değerlendirilmektedir.

Bunun yanısıra son dönemde, özellikle Covid sebebiyle Portekiz'de e-ticaret de önemli bir satış tekniği olarak pazarda önemli bir yer bulmaya başlamıştır. Portekiz e-ticaret pazarı istikrarlı bir şekilde büyümektedir. 2019 da 5,6 milyar avro olan e ticaret satışları 2020'e %15'lik bir artış göstermiştir. (İlk 6 ayında ulusal ve uluslararası dijital alışverişte önemli bir artışla daha önce hiç olmadığı kadar büyük bir artış kaydetmiştir.)

2021 yılında Portekiz'de Worten, Zara, Elcorte, Continente ve Apple pazardaki en yüksek e ticaret cirosuna sahip firmalar olmuştur.

Yapılan araştırmalara göre Portekiz'de her 100 kişiden 47 sinin 2021 yılında en az bir kez online alışveriş yaptığını göstermektedir. Moda, hazır giyim ürünleri e ticarete %32'lik payla ilk sırada yer alırken; elektronik ve medya ürünleri %26 ile ikinci sırada yer almaktadır. Bunları oyuncak ve hobi malzemeleri ile ev eşyaları ile gıda ve kişisel bakım izlemektedir.

E) Kamu İhaleleri

Portekiz'de ve diğer Avrupa ülkelerinde açılan ihalelerle ilgili arama yapmak ve bilgi almak için <http://ted.europa.eu/TED/main/HomePage.do> adresinde yer alan "AB Ülkeleri Kamu İhaleleri Elektronik Veritabanı"ndan (Tenders Electronic Daily-TED) ücretsiz yararlanılabilir.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

A) Tarım ve Hayvancılık

Tarım sektörü, tarıma ayrılan alanların artırılması ve yeni üretim tekniklerinin kullanılması gibi birkaç yapısal değişikliğe gitmiştir. Ancak buna rağmen bölgeler ve sektörler arasında farklılıklar varlığını sürdürmektedir.

Portekiz'de tarım küçük ve orta ölçekteki aile işletmelerine dayanmakta olup dağınık bir yapıya sahiptir. Küreselleşme ile kooperatif örgütlenmesinin yayılması daha büyük bir önem kazanmıştır. Ülkede çok çeşitli bitki ve hayvancılık ürünleri üretilmektedir. Portekiz dünyanın en büyük şarap üreticilerinden biridir. 9,2 milyar hektarlık arazi şu şekilde sınıflandırılmaktadır. 2.755 bin hektar ekilebilir arazi ve daimi ekinler (710 bin hektar), 530 bin hektar daimi mera, 3.640 bin hektar orman ve 2.270 bin hektar ise diğer arazilerdir.

Portekiz'de yetişen başlıca ürünler; tahıl (buğday, arpa, mısır ve pirinç), patates, üzüm (şaraplık), zeytin ve domatestir. Portekiz dünyada önde gelen salça ve şarap ihracatçılarından biridir.

Portekiz 3,5 milyon metrik tonun üzerinde bir tahıl açığına sahiptir. İber Yarımadası'nda bulunan toplu emtia ticareti şirketleri, Portekiz yem ve tahıl ürünleri pazarına açılan ana kapıdır. Tahmini 1,8 MMT'lik tüketimiyle Portekiz karma yem endüstrisi, tahılların ana alıcısıdır. Portekiz, yapısal tahıl açığını kapatmak için tahıl ithal etmeye devam edecektir. Başlıca ithal edilen tarım ürünleri; su ürünleri, et ve hububattır (buğday- mısır).

Portekiz Avrupa'nın en büyük şarap üreticilerinden biridir. Toplam tarım ürünleri gelirinin yarısı şarap sektöründen gelmektedir. Sektörde 13 bin firma olup, tarımsal işgücünün %28'ini istihdam etmektedir.

Ülkenin 942 km'lik uzun sahil şeridi ve ülkeyi çevreleyen sulardaki balık bolluğu balıkçılık sektörünün gelişimini sağlamıştır. Sardalya, hamsi ve orkinos, Kuzey Atlantik'ten morina gibi diğer türler kıyılara yakın alanlarda yakalanmaktadır. Bu durum balık endüstrisini geliştirmekte ve ürünlerin tüm dünyada ihraç edilmesine olanak sağlamaktadır. Son beş yılda Portekiz'in tahıl tüketimi ile üretimi arasındaki uçurum sürekli olarak artmış durumdadır

Balıkçılık endüstrisinin gelişme düzeyi, Portekiz'deki yüksek düzeydeki balık ve deniz ürünleri tüketimini yansıtmaktadır. Ülkede 2019 yılında 188.537 ton balık ve deniz ürünü ve 96,8 milyon avro gelir olarak gerçekleşmiştir. Öte yandan, denizden 108. 000 ton tuz elde edilmiş, balıkçılık endüstrisi 220 bin ton işlenmiş balık ve deniz ürünü üretmiştir. 2019 da deniz ve balıkçılık ürünleri ihracatı 1 milyar Avronun üzerinde olmuştur. Öte yandan, balıkçılık sektöründe coronavirus krizi sebebiyle 2020 de yaşanan daralma sebebiyle AB ülkeye 20 milyon Avro kredi verilmesini onaylamıştır. Ülkede kişi başına deniz mahsulü tüketimi kişi başına yaklaşık 60 kg/yıl Avrupa Birliği'nin en yükseğidir. Öte yandan, ülke net bir balık ve balık ürünleri ithalatçısıdır.

B) Ormanlık

Ülkenin üçte biri (3.640 bin hektar) ormandır. Dağlık bölgeler ormancılık ve orman ürünleri için uygundur. Ormancılık kırsal bölgelerde önemli bir ekonomik rol oynamaktadır. Ayrıca ormancılık ve orman ürünleri ülke ekonomisine büyük oranda katkı sağlamakta ve üretimin artmasıyla ihracat artmakta ve ülkeye gelir sağlamaktadır. Orman, hayvancılık ve balıkçılık alanlarında toplamda 8.448 işletme faaliyet göstermekte; 17.662 çalışan bulunmaktadır. 2020 yılı cirosu (en son açıklanan istatistik) 1,128 milyondur ve sektör 296 milyonluk katma değer yaratmaktadır.

En önemli ormancılık ürünleri; mantar (özellikle şişe mantarı), odun hamuru, kağıt hamuru, karton, okalıptüs, selüloz ve mobilya için odundur. Ormanlık alanlar tarıma ayrılan alanlardan daha fazla olup, ormanlık alanın; %31'i vahşi çam ağaçlarından, %23'ü mantar ve %23'ü okalıptüs ağaçlarından oluşmaktadır. Ağaç ve mobilya sektörünün son 10 yıldaki (yıllık) ihracatı 2 ila 2,5 milyar avro seviyesinde gerçekleşirken; ithalatı ise 1,3-1,8 milyar avro seviyesindedir.

Orman kaynakların bolluğu fırınlama, ambalajlama ve dış pazarlara ürün satabilmek için ürün hazırlayan çeşitli sanayi dallarının büyümesine yol açmıştır. En önemli sanayi dalı kağıt üretimidir. Selüloz ve kağıt sanayi üretiminde Portekiz Avrupa'da beşinci büyük üretici olup, dünyada da önemli bir üretici konumundadır.

Portekiz mantar ürünlerinde, yıllık ortalama 157 bin ton üretim, 850 milyon avro ciro ve dünya ihracatından %60 pay alarak dünya lideri konumundadır. Şişe mantarı, mantar ürünlerinde 590 milyon avro pay ile en büyük paya sahip olup sektöre yaklaşık 800 firma 12 bin kişiye istihdam sağlamaktadır. Fransa, İspanya ve ABD şişe mantarının en önemli pazarlarıdır. Yapı malzemeleri ise yıllık 177 milyon avro ile mantar ürünlerinde ikinci önemli üründür.

C) Sanayi

Portekiz ekonomisi her ne kadar hizmet sektörüne yönelse de işgücünün üçte birini barındıran üretim sektörü (inşaat ve maden) ülkede önemini korumaktadır. Sanayi sektörü Portekiz GSYİH'sinin %22,4'lük kısmını oluşturmaktadır. (%14 imalat sanayi, %3,5 enerji ve su, inşaat %4,6) Ülkede önde gelen üretim sektörleri işlenmiş gıda (özellikle şarap), tekstil ve hazır giyim, ayakkabı, metal, makine, inşaat, kimya, ilaç ve biyoteknoloji, ağaç (özellikle mantar), elektrik, elektronik ve otomotivdir.

Ülkede üretim iki büyük sanayi bölgesinde yoğunlaşmıştır: Lizbon-Setúbal ve Porto-Aveiro-Braga. Bu iki bölge Portekiz sanayi üretiminin yaklaşık dörtte üçünü gerçekleştirmektedir. Lizbon bölgesinde demir ve çelik, gemi inşa ve tamiri, petrol rafineri, makine, kimya, çimento, elektronik ve gıda ve içecek sanayisi bulunmaktadır. Lizbon'un yaklaşık seksen kilometre güney doğusunda bulunan Setúbal'da büyük bir tersane, otomobil montaj ve makine sanayi tesislerinin yanı sıra çimento, ağaç hamuru, mantar ve balık işleme tesisleri mevcuttur. Lizbon'un 140 km güneyinde bulunan Sines'te ise önemli bir derin deniz limanı ve ağır sanayi kompleksi yer almaktadır. Sines'te bir petrol rafinerisi, petrokimya tesisleri ve 1.200 megavatlık kömür yakıtlı enerji santrali bulunmaktadır.

Porto başta tekstil, ayakkabı, mobilya, şarap ve gıda işleme gibi hafif sanayi merkezidir. Porto'da ülkenin en büyük petrol rafinerisi vardır; diğeri de Lizbon'dadır. Portimão balıkçılık merkezidir. Aveiro'da ağaç hamuru ve diğ er ahşap ürünler, ancak aynı zamanda ayakkabı ve makine üretimi de mevcuttur. Braga, tekstil ve hazır giyim, çatal-bıçak, mobilya ve elektronik konusunda uzmanlaşmıştır. Covilha aktif bir tekstil alanıdır.

Üretim sektörü, düşük katma değerli ürünlerden yüksek katma değerli ürünlere geçişte başarısız olduğu için fiyat rekabeti için mücadele etmektedir. Tekstil, hazır giyim ve ayakkabı gibi geleneksel ihraç endüstrisi dünya pazarlarındaki rekabet edebilirliğini kaybetmiş durumdadır. Portekiz Asyalı üreticilerle rekabetin dışında, 2004 yılında AB'ye üye olan orta ve doğu Avrupalı üreticilerle de rekabet halindedir. Tekstil sektöründeki yatırım eksikliği de son yıllarda sektörde verimlilik ve kalitenin düşmesine neden olmuştur. Sektöre bir başka darbe de 2005 yılında Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'nün tarife ve kotalara son vermesiyle gelmiştir. Tekstil ve hazır giyim imalat sanayinin %9'unu temsil etmektedir. Yıllık 70 milyon çift ayakkabı üretilmektedir. Tekstil ve hazır giyim ihracatının %10 unu temsil etmektedir.

Otomotiv sektörü ülkedeki sanayi üretiminin %8,5'una ve Portekiz'in tüm sektörler içindeki üretiminin %2 sini temsil etmektedir. Sektör tamamen yabancıların elindedir ve 43.000 kişiyi istihdam etmektedir. (2019 de 163.000 araç üretilirken; 2020 de bu rakam 350.000'e yükselmiştir. En büyük yabancı yatırımcı ise halihazırda, Volkswagen Autoeuropadır.

Fransa'nın Groupe PSA ve ABD-İtalyan Fiat Chrysler Automobiles'in bu yıl birleşmesinden ortaya çıkan otomobil üreticisi), sekiz araba markasını kontrol etmektedir. Peugeot, Citroën, Opel ve Fiat dahil olmak üzere) Peugeot, ikinci sırada, Portekiz otomobil pazarının %12'sini oluşturan Volkswagen Grubu yer alırken, onu %11,5 ile Daimler (Mercedes-Benz ve Smart dahil) izlemektedir. BMW Group (Almanya), MINI ve aynı adı taşıyan markaları aracılığıyla %10,6 pazar payına sahipken, Groupe Renault (Fransa) pazarın %8,5'ini oluşturmaktadır. Otomotiv yan sanayii de gelişen önemli sektörlerden olmuştur. Ülkede üretilen toplam otomotiv parçalarının yaklaşık %85'i ihraç edilmektedir. Otomotiv bileşenleri endüstrisi son 15 yılda %200 büyümüş ve şu anda Portekiz otomobil üreticilerine piller, cam, plastik kalıplar, iç parçalar, lastikler, metal işleri, kablolar ve koşum takımları, araba koltukları ve elektronik ürünler sağlamaktadır.

Günümüzde, kalıp sektöründe, yaklaşık 11.200 işçi çalıştıran, kalıp ve aletlerin tasarımı, geliştirilmesi ve imalatıyla uğraşan 536 küçük ve orta ölçekli işletme bulunmaktadır. Portekiz, özellikle plastik enjeksiyon kalıpları alanında (dünya çapında 8., Avrupa'da 3.) dünyanın önde gelen kalıp üreticileri arasında yer almaktadır ve şu anda toplam üretimin yaklaşık %85'ini ihraç etmektedir.

D) Havacılık ve Savunma

Havacılık sektörü Portekiz ekonomisinde 322.000 kişiye iş sağlayan ve ülkenin GSYİH'nın %6,5 unu temsil eden nominal olarak 12,3 milyar avroya karşılık gelen bir sektördür. Portekiz'deki havacılık ve savunma kümelenmesi, motorlar, hava trafik altyapıları, uçaklar, kabin iç mekanları, elektronik, araçlar ve destek teknolojileri, yapılar, malzeme ve üretim dahil olmak üzere çeşitli alanlarda güçlü bir endüstriyel temele sahiptir. 2000 yılında Avrupa Uzay Ajansına

üyelik ve 2010 yılında başlatılan havacılık kümelenmesi sektörün gelişmesinde önemli birer katalizör olmuştur. Havacılık bakım sektörü de önem kazanan sektörlerdendir.

- Aero Sistemleri, Denizcilik Sistemleri, Bakım, Onarım ve Operasyonlar, Savunma Elektronikleri ve havadan İtfaiye alt sektörler olarak tanımlanmaktadır.
- Portekiz havacılık pazarının ana oyuncusu, Portekiz'in 1945'ten beri faaliyet gösteren lider havayolu şirketi olan bayrak taşıyıcı TAP'dir.
- TAP'ın uzun özelleştirme sürecini takiben, havayolunun sadece %50 si Portekiz devletine (devlet holding şirketi Parública aracılığıyla) ait ve kalan %45'lik pay Atlantic Gateway'e ve çeşitli TAP Grubu çalışanlarına aitti; ancak Covid sebebiyle mali sıkıntıya düşen şirketin hisselerinin %22,5 u tekrar Devlet tarafından satın alınarak bir anlamda iflastan kurtarılmış oldu. TAP, filo genişletme ve yenileme programına 2019 yılında devam etmiştir. 2022 yılı başı itibarıyla, tekrar kamulaştırılmış olan TAP'ın ülkede Hükümet kurulur kurulmaz yeniden özelleştirilmesi konuşulmaktadır.

2020 itibarıyla, Savunma Teknoloji ve Sanayi Üssü, havacılık, gemi yapımı ve onarım, tekstil, otomasyon ve robotik, mühendislik sektörlerini kapsayan 32.000 kişiyi istihdam eden, çoğunlukla mikro, küçük ve orta ölçekli şirketler olmak üzere 300'den fazla kuruluşa dayanıyordu. Temmuz 2019'da Portekiz Hükümeti, ulusal silahlı kuvvetler operasyonlarını desteklemek için Portekiz Hava Kuvvetleri kapasitelerini modernize etme sürecinin bir parçası olarak beş çok görevli Embraer KC-390 uçağı sipariş etmiştir. Teslimatlarını 2023'te başlaması planlanmaktadır. Diğer sanayileşmiş ülkelerdeki aynı eğilimleri takiben, askeri ve sivil teknolojiler arasındaki ayırım Portekiz savunma endüstrisinde de yavaş yavaş ortadan kalkmamaktadır

Halihazırda devletin savunma sanayiini teşvik eden bir rolü zaten bulunmaktadır, öte yandan ülkenin endüstriyel kalkınma politikası doğrultusunda özel sektör girişiminin kolaylaştırıcısı, destekçisi ve kolaylaştırıcısı olarak da hareket ettiği belirtilmektedir.

Portekiz, savunma sektörüne ayrılan toplam 2,6 milyar dolarlık harcama için 2018 yılında savunma bütçesini %7,5 artırmıştır. Portekiz, 2026'ya kadar teçhizata 871 milyon dolar harcayacaktır. (2012-2016 döneminde toplam savunma teçhizatı ithalatının %40'ını ABD karşılamıştır.)

Portekiz'in savunma sanayi harcamaları 2019 da GSYİH'nın %1,9 unu oluştururken 2020 yılında ise bu oranın %2 ye çıkarılarak toplamda 2,4 milyar avroluk harcama yapılması planlanmıştır. 2021 yılı bütçesi için bir önceki yıla göre 353 milyon avro arttırılan savunma bütçesi toplamda 2 milyar 422 milyon avrodur.

E) Bilişim Teknolojileri ve Yazılım

Portekiz'in 5 milyar dolarlık bilgi teknolojileri pazarındaki büyüme, bulut bilişim, büyük veri ve analitik, siber güvenlik çözümleri, mobil ve sosyal işletme sektörlerine olan ilgi artmaya devam etmektedir. Portekizce konuşulan pek çok ülkelerde güçlü bir varlığı olan bir dizi Portekizli BİT şirketi bulunmaktadır.

Portekiz pazarı, bulut bilişim, büyük veri ve analitik, mobil ve sosyal iş endüstrileri konusunda gelişmiştir. BİT sektöründe 750 adete yakın firma bulunmaktadır.

Pazarda Nesnelerin İnterneti (IoT) de önümüzdeki yıllarda önemli bir rol oynayacak olup bu alandaki öncü alt sektörleri, akıllı şehirler, akıllı sağlık uygulamaları, e ticaret ve siber güvenlik olarak görülmektedir. Bulut, veri analizi ve yazılım geliştirmede önemli fırsatlar olarak görülmektedir.

Kamu sektöründeki aktörlerin Akıllı Şehirlerde Bilgi ve İletişim Teknolojisinin kullanımı, şehirlerin kamu yararını artıran ve yaşam standardını iyileştiren teknolojileri uygulamak ve ayrıca vatandaşlar, iş dünyası arasında daha fazla işbirliğini teşvik etmek istediğinden, çeşitli fırsatlar yaratmaktadır. Portekiz'de ayrıca teknoloji meraklısı genç bir nesil bulunmaktadır. Bu yeni dijital dönüşüm çağında tüketiciler, sağlık bilişim hizmetlerini ve ürünlerini kullanmanın yararları ve kolaylığının daha fazla farkına varmakta ve özellikle genç nesildeki son kullanıcılar, yeniliklerden giderek daha fazla haberdar olmakta ve ürünleri satın almaktadır. Yine kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayan özelleştirilmiş mobil platformlar önemli bir pazar enstrümanıdır. Portekiz yeni ürünlere, yeni hizmetlere açıktır ve sağlık sektörünün tüm alanlarını kapsayan farklı endüstrilerde uygulanacak yeni stratejik sağlık fikirlerini de memnuniyetle karşılamaktadır. Söz konusu durum, Covid 19 sonrası daha fazla önem kazanmıştır.

Sağlık BT şirketleri, kullanımı kolay ve hem kullanıcıları hem de klinisyenleri memnun eden platformlar veya uygulamalar oluşturmaya odaklanmalıdır. Sağlık hizmeti fiyatları yükseldikçe, dijital sağlık hizmetlerine ilgi de artmaktadır. (Portekiz Ulusal sağlık sistemi fiziksel koşullar ve hizmet altyapısı anlamında oldukça yetersizdir.)

Portekiz Ulusal BİT Sektörü, halihazırda Portekiz GSYİH'sinin yaklaşık %10'unu temsil eden ve Ulusal Portekiz BİT Kümesi (TICE) tarafından sağlanan en son verilere göre yaklaşık 20 Milyar ABD Dolarına ulaşan ciroyla oldukça yenilikçi ve dinamik bir sektördür. Genç ve yüksek nitelikli kaynakları ile 80.000'den fazla çalışanı ile son on yılda, BİT şirketlerinin profili, geleneksel BİT şirketlerinden start-up'lara kaymıştır. Sektörde üniversite işbirliği yoğun olarak gözlemlenmektedir.

AB Dijital Ekonomi ve Toplum Endeksi 2020'ye göre Portekiz, 28 AB üye devleti arasında 19. sırada yer almaktadır. Sıralamada, 2018'den bu yana yükselme göstermemiştir. Dijital kamu hizmetleri ve internet bağlantısı gibi alanlarda son yıllarda bazı iyileşmeler yaşansa da Portekiz, dijital okur yazarlık ve internet hizmetlerinin kullanımı açısından diğer AB ülkelerinin oldukça gerisinde kalmaktadır.

Portekiz Hükümeti, Ekonomi ve Dijital Geçiş Bakanlığı aracılığıyla, (ülkede aynı zamanda iç ticaretten sorumlu olan Bakanlıktır ve ayrıca bir Ticaret Bakanlığı bulunmamaktadır) yapay zeka ve ileri bilgi işlem stratejileri başlatmanın yanı sıra, sanayi 4.0'ın ikinci aşamasının bir parçası olarak dijital yetkinlikleri ve ekonominin dijitalleşmesini teşvik etmek için bir takım önlemler uygulamaya koymuştur.

İnternet tabanlı hizmetlere ve ürünlere olan bağımlılığı artırmaya teşvik ettiğinden, mevcut pandemi krizinin internet hizmetlerinin kullanımı üzerinde büyük etkisi olmuştur.

Ulusal Dijital Beceriler Girişimi 2030 Programı da hızlı tempolu dünyadan doğan yeni fırsatlara odaklanan, geleceğe yönelik bir toplum önünü açmak için bir araç olarak dijital becerilerin geliştirilmesini teşvik etmeyi ve sağlamayı amaçlamaktadır. Portekiz INCoDe.2030, 5 stratejik sütun etrafında yapılandırılmıştır: içerik, eğitim, yeterlilik, uzmanlaşma ve araştırma. Bu sütunların her biri, çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından uygulanacak olan bir dizi kamu politikası hedefi ve önlemi ile ilişkilidir.

Buna paralel olarak Portekiz, ekonominin dijitalleştirilmesi için Indústria 4.0 ulusal stratejisinin ikinci aşamasını toplam 600 milyon avroluk fonla başlatmış durumdadır. Ek olarak, yapay zeka (AI) ve gelişmiş bilgi işlem ile ilgili iki strateji başlatılmıştır. Her ikisi de güçlü bir şekilde gelişmiş dijitali geliştirmeye odaklanmıştır.

Yine bilindiği üzere, Dünya Unicorn listesi 500 şirketten oluşmakta bunun sadece 208'i Avrupa'da yer almaktadır. Portekiz halihazırda 5 (Farfotech, Outsystems, Talkdesk, Feedzai ve Remote) unicorn çıkarmıştır. "Başlangıç ve Girişimcilik Ekosistemi Raporu, Portekiz 2021"e göre, 2020 sonunda Portekiz, kişi başına Avrupa startup'ının %13 üzerinde olan 2159 startup'ı temsil etmekteydi. 2020'de Portekizli startaplara 434 milyon avro yatırım yapılmışken 2021 de bu rakam 1 milyar avroya yükselmiştir. Portekizli girişimler, başta Avrupa Pazarı olmak üzere iş planlarında ABD pazarlarına öncelik vermektedir. Portekiz, Başlangıç Genom sıralamasına göre 12.sırada yer almaktadır.

Bir ABD yatırım fonu ile bir İngiliz şirketi tarafından kurulan Start Campus tarafından geliştirilen 3,5 milyar avroluk hiper ölçekli bir veri merkezinin Sines 4.0 adıyla kurulması çalışmaları sürmektedir. %100 yeşil enerji ile çalışması planlanmıştır. (Veri merkezlerinin en büyük maliyet kalemi olan soğutmanın okyanus dalgalarıyla yapılacak olması, vb.) Akış hizmetleri, video konferans, bulut bilişim, yapay zeka ve veri depolama için sürekli artan talebi karşılamak üzere tasarlanmış, Avrupa'nın en büyük yenilenebilir veri merkezi kampüsü olacağı iddia edilmektedir. Tamamlandığında, Portekiz Avrupa'daki en büyük ikinci veri işleme kapasitesine sahip olacağı basında yer alan haberler arasındadır (İrlanda'dan sonra).

Portekiz, özellikle 2016'da WebSummit'e ev sahipliği yaptıktan sonra, ülkeyi teknoloji girişimciliği için, Avrupa'da kendisini referans noktası olarak tanıtmaktadır. Web Zirvesi, Portekiz ekonomisine çok önemli bir katma değer eklemiş ve ülkedeki BİT ile ilgili işletmelerin büyümesini ve çeşitlenmesini hızlandırmıştır. Portekiz Hükümeti ve Cumhurbaşkanlığı da konuyu oldukça güçlü bir şekilde desteklemektedir.

AI Portugal 2030, Avrupa bağlamında Portekiz'de Yapay Zekayı teşvik etmek için bir yenilik ve büyüme stratejisidir. Bu strateji, AB ve Üye Devletlerinin Koordineli Eylem planı ile uyumludur ve Portekiz'in dijital becerileri geliştirmeye yönelik girişimi INCoDe.2030'a dahil edilmiştir. Belge, kamu ve özel faaliyetlerde yapay zeka kullanarak Portekiz ekonomisinin ve toplumunun geliştirilmesi için ulusal bir stratejinin temelini ve AI üzerine temel ve uygulamalı araştırmaların konsolidasyonunu oluşturmaktadır. AI Portekiz 2030 belgesine göre, yenilik, araştırma ve fırsatları yönlendirmek için uzmanlık alanları: doğal dil becerisi, gerçek zamanlı karar verme, yazılım geliştirme için AI, uç bilgi işlem ve IoT için AI, sürdürülebilir şehirler aracılığıyla kentsel dönüşüm, sürdürülebilir enerji sistemleri, akıllı mobilite, çevre ve

biyoçeşitlilik, siber güvenlik, sağlık, endüstri 4.0, AI araştırma ve geliştirme. (Halihazırda Lizbon'da bir AI merkezi kurma planı tartışılmaktadır)

Portekiz akademi, endüstri ve kamu sektörü dahil olmak üzere aktif ve hızla büyüyen bir AI ekosistemine sahip olmak için çaba sarf etmektedir.

Siber Güvenlik, Nesnelerin İnterneti (IoT), büyük veri, sağlık BT, bulut bilişim, ERP dahil iş BT, Veri merkezleri, akıllı sosyal iş platformları, entegre sistemler, sanal ve artırılmış gerçeklik ve dijital fabrika gibi alt başlıklar da diğer alt sektörlerdir. Öte yandan, ülkenin coğrafi konumu ve ABD'ye fiziksel yakınlığı Avrupa pazarı için pilot olma imkanı sunmaktadır. Sektördeki beyaz yakalıların rakip ülkelere göre daha düşük maaşlarla ancak daha iyi bir hayat kalitesiyle çalıştırılabilir olması bu anlamda hem büyük firmaları hem de startupları da cezbetmektedir.

Bilgi, İletişim ve Elektronik Teknolojileri Kümelenmesi (TICE) önemli bir Kümelenme olarak görülmektedir. TICE.PT, 2008 yılında Aveiro merkezli kurulmuş olup TICE.PT, ülke genelinde, özellikle Braga, Porto, Coimbra ve Lizbon bölgelerinde, TICE alanındaki ilgili aktörleri kapsamaktadır. TICE.PT istişare platformu, üniversiteler ve Ar-Ge enstitüleri tarafından temsil edilen akademik dünya ile üyeler ve ayrıca dernekleri tarafından temsil edilen KOBİ'ler başta olmak üzere ağlar aracılığıyla temsil edilen paydaşlar ile iş dünyası arasındaki arayüz olma vazifesini üstlenmiş durumdadır.

Dijitalleşme konusundaki çalışmalar hükümet önceliğidir. Yaşam kalitesi, işçilik maliyeti gibi hususlar pek çok teknoloji firmasının burayı tercih etmesinde önemli bir etkidir. Lizbon'da bir yazılım mühendisinin yıllık ortalama maaşı, Berlin ve Londra gibi diğer Avrupa ülkelerindeki çeşitli yerlerdeki maaşlardan çok daha düşüktür.

Portekiz'i seçen şirketler; iş merkezleri: paylaşılan hizmet merkezleri, yeterlilik merkezleri gibi bu kapsamda 140 civarında firma kurmuştur, Portekiz'deki servis merkezlerinin %92'si yabancı şirketlerden oluşmaktadır. Küresel iş hizmetleri ve yetkinlik merkezleri öne çıkmaktadır. Portekiz ekonomisinde Bosch, Google, Mercedes Benz, Nokia, Natixix, Vestas, Siemens, Volkswagen, Nokia arka ofislerini, dijital müşteri hizmetleri ofislerini ve yetkinlik merkezlerini Portekiz'de kuran önemli şirketlerdendir.

Yine web -summit zirvesi'nin varlığı, Cis-co ve Google gibi çok uluslu şirketleri Portekiz'e getiren bir Teknoloji Merkezi olarak buraya olan ilgiyi arttırmıştır.

F) Yenilenebilir Enerji

Yenilenebilir enerji sektörü, rüzgar, güneş ve hidro enerjiden elektrik üretiminin %42'siyle ulusal enerji kaynakları açısından önemli olmaya devam etmektedir.

Bununla birlikte, son ekonomik krizin bir sonucu olarak Portekiz, 2020 yenilenebilir enerji hedeflerinde geride kalmıştır. Hükümet, konsantre güneş, fotovoltaik ve dalga enerjisi gibi yeni ortaya çıkan teknolojilere odaklanarak yenilenebilir enerji gelişimini desteklemeye devam etmektedir.

Portekiz kıyı şeridi, derin deniz tabanındaki yenilenebilir enerji tesislerine çok uygundur. Ayrıca bazı bölgelerde elverişli açık deniz rüzgar potansiyeli de bulunduğu ifade edilmektedir. Portekiz, yenilenebilir enerji projelerinin (yani açık deniz rüzgar ve okyanus enerjisi) geliştirme ve kurulumuna ayrılmış, erken tasarım aşamalarından tam ticarileştirme aşamalarına kadar 250 MW barındıran bir açık deniz pilot bölgesine sahiptir.

Yine Sines'in derin su limanı, mevcut depolama kapasitesi, demiryolu ve denizyolu bağlantıları ve Meksika Körfezi'ndeki ABD'li göndericilere en yakın Avrupa LNG limanı olma durumu önemli bir avantaj olarak kullanılmıştır.

Yenilenebilir enerji konusunda gelişmekte olan alt sektörler; Büyük ve küçük hidroelektrik sistemleri, kontrol panelleri, pompalar, vanalar ve monitörler, biyokütle veya biyogaz Teknolojisi, düşük maliyetli güneş enerjili su ısıtıcıları, LNG depolama ekipmanı ve teknolojisi olarak görülmektedir.

Portekiz'de ayrıca okyanusta dalga gücüyle açığa çıkan enerjiyi elektriğe dönüştürmek için de çalışmalar mevcuttur. Azordaki Pico Adası'nda, dalgalardan düzenli olarak elektrik üreten dünyada ilk olan 400 kW'lık bir elektrik santrali bulunmaktadır.

Portekiz'de kömürden elektrik üreten son tesis PEGO üretimini Kasım 2021'de sonlandırmıştır. Portekiz'in karbon emisyonunun %4'ünden sorumlu olan Pego tesisi, 2021 yılında Ocak ayında kapatılan Sines tesisinden sonra, son on yılda ülkenin karbondioksit emisyonlarında en büyük ikinci sorumlusu olan tesisini de kapatmış olmuştur. Halihazırda ülkede elektrik tüketiminin neredeyse %42'si yenilenebilir enerjiden sağlanmaktadır. Pego termik santralinin 2008 ile 2019 yılları arasında yıllık ortalama sera gazı emisyonu 4,7 milyon ton olarak açıklanmış olup; bu kapatmayla birlikte ülkede iklim değişikliğine neden olan sera gazı emisyonları açısından en kirlenici yakıt kömürden elektrik üretimi Portekiz'de artık tamamen son bulmuştur. Portekiz halihazırda AB üyesi ülkeler içinde yenilenebilir enerji kaynaklarını en verimli kullanan ülkelerin başında gelmektedir.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

A) Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Portekiz iş dünyası oldukça resmidir. Doktor, mühendis ve mimar gibi resmi unvanlar oldukça sık kullanılmaktadır. Görüşülen kişinin unvanını sormak ve soyadından önce kullanmak önem arz etmektedir. Kırmızı mürekkeple yazmak hakaret olarak kabul edilir ve bu nedenle iş dünyasında kullanılmaz. Tanışmalarda el sıkışmak uygun bir davranış olarak nitelendirilmektedir.

Nezaket, iş ve diğer alanlarda beklenmektedir. Randevu zamanına uyarlar ve aynı davranışı karşıdan da beklerler. Öte yandan, iş kültüründe olumsuz durumlar zorlayıcı bir sebep olmadıkça dile getirilmemekte ve bir anlamda sözleşme öncesi sorumluluğa ilişkin bazı hususlar pazarlık kültürünün bir parçası olarak saklanabilmektedir. Eğitim seviyesi üniversite düzeyinde olan birçok Portekizli iki hatta genellikle üç dil konuşmaktadır. Anadilden sonra İngilizce gelmektedir.

Portekiz'de iş toplantılarının en az bir hafta önceden randevu alınmak suretiyle kararlaştırılması; toplantıdan bir iki gün önce de telefon veya e-posta yoluyla teyit edilmesi önem arz eder. Temmuz ve Ağustos ayları, gerek kamu gerek özel sektörde izin dönemi olarak değerlendirildiğinden gerek bu aylarda gerek Aralık'ın 15'i ile Ocak başına kadarki süreçte randevu almak ve işleri hızlandırmak pek mümkün görünmemektedir.

Öte yandan, ilk toplantıda sonuç alınmasını beklemek pek gerçekçi bir beklenti olmayabilir; Portekizliler iş görüşmelerini zamana yayarak yapmaktan hoşlanan ve karar aşamasına kadar daha yavaş davranan bir iş kültürüne sahiptir. Toplantılara zamanında gelmesi özenli bir davranış tarzı olarak algılanmakla birlikte makul bir süre (5 dakika) geç kalınmasını hoş karşılanabilir.

Ülkede, herhangi bir iş için (sıradan veya karmaşık) beklemek veya bekletilmek gerek günlük hayatta gerek iş hayatında alışlagelmiş bir uygulamadır. Öte yandan, e posta yoluyla yapılacak randevu taleplerine veya sorulacak sorulara hızlı dönüşler olmasını beklememek veya hızlı dönüş olmadığı için talebinizin reddedildiğini düşünmemek gerekir; zira Portekiz'deki iş kültürü size birkaç gün sonra da cevap verilebilmesine müsaittir. Yine, e posta veya telefonla yapılan taleplerde bir haftadan önce bir hatırlatma yapılması çok hoş karşılanmaz.

Müzakereler sırasında genel nezaket kuralları geçerlidir. El sıkışmak ve göz teması kurmak önemlidir. Portekiz kültüründe ilişkiler hayati öneme sahip olduğu için, anlaşmalar finansal kaygılardan ziyade duygusal veya kişisel bir düşünceye de dayanabilir. Bu itibarla, kurumsal ortaklıklarda bile iş ilişkisi geliştirmek istediğiniz kişiyi/kişileri ikinci seferde yemeğe davet etmek önem arz eder.

İngilizce iş kültürünün önemli bir parçasıdır ve çok küçük yerleşimler dışında tüm firmalarda İngilizce konuşabilen çalışanlar bulunmaktadır.

Toplantılarda mutlaka espresso ve su sunulacaktır. Selamlamadan sonra, iş gündemine geçmeden önce resmi olmayan bir sohbete biraz zaman ayırmanız kibarlık olacaktır. Hava

durumundan konuşmak küçük konuşmalar için uygun bir konu olarak kabul edilir ve Portekizli iş ortakları genellikle futbol, yemek, ekonomi, genel politika konularından konuşmak iyi bir başlangıç olabilir.

İlk toplantılar genellikle resmi bir şekilde yapılır. İlk görüşmede iş kartları toplantının başında değil sonunda değiştirilmesi, kartların üzerinde varsa akademik unvanların kullanılması önem arz eder. Her iki taraf da birbirini tanıdıka, toplantıların doğası daha kişisel ve rahat hale gelebilir. İlk seferden sonraki toplantılarda, kucaklaşarak ve tokalaşarak selamlaşmak mümkündür.

Portekiz'de, zamana karşı farklı bir tutum olduğu için son teslim tarihlerine uyulmaması ve son teslim tarihlerinin diğer kültürlerde olduğu kadar önemli olmadığını görmek alışılmadık bir durum değildir.

Portekiz'de şirket kuruluşuna ilişkin bilgilere <https://eportugal.gov.pt/en/espaco-empresa/empresa-online> adresinden; firmaların ticaret sicil kaydında yer alan temel bilgilerine <http://publicacoes.mj.pt/>; firmaların resmi kayıtlarda yer alan ekonomik faaliyet kodlarına ise <http://www.sicae.pt/> adresinden ulaşmak mümkündür.

B) Para Kullanımı

1 Mart 2002 tarihinden itibaren de tüm ödemelerde sadece avro geçerlidir.

Portekiz'de başta büyük şehirler olmak üzere kredi kartları yaygın biçimde kullanılmaktadır.

C) Pasaport ve Vize uygulaması

Ülkeye girişte, Avrupa Topluluğu vatandaşları için pasaport ya da nüfus cüzdanı yeterlidir. Diğer ülke vatandaşlarından istenilen belgeler, yasal geçerlilik taşıyan bir pasaport ve Portekiz Büyükelçiliği veya konsolosluklarından alınmış geçici giriş veya oturma vizeleridir.

Vize uygulamasının olmadığı ülke vatandaşları için 90 günü aşmamak ve çalışmamak kaydıyla geçici giriş hakkı mevcuttur.

D) Resmî Tatiller ve Çalışma Saatleri

- Yeni Yıl (1 Ocak)
- Kutsal Cuma (25 Mart)
- Paskalya (27 Mart)
- Özgürlük Bayramı (25 Nisan)
- İşçi Bayramı (1 Mayıs)
- Katolik Yortusu (26 Mayıs)
- Portekiz (Milli) Günü (10 Haziran)
- Meryem Ana'nın Göğe Yükselmesi (15 Ağustos)
- Cumhuriyet Günü (5 Ekim)
- Azizler Yortusu (1 Kasım)
- Özgürlük Günü (1 Aralık)
- Meryem Ana'nın Günahsızlığı Yortusu (8 Aralık)
- Noel (24- 25 Aralık)

Çalışma saatleri 09.00-18.00 saatleri arasındır. Dükkanlar 09.00-19.00 saatleri arasında ve alışveriş merkezleri 10.00-23.00 saatleri arasında açıktır.

E) Kullanılan Lisan

Eğitim seviyesi yüksek olan birçok Portekizli iki hatta üç dil bilmektedir. Portekizceden sonra İngilizce tercih edilmektedir.

F) Ulaşım

Portekiz son yıllarda Avrupa Birliği fonlarıyla ulaşım altyapısını oldukça geliştirmiştir.

Ülke, otoyollar dahil Avrupa'daki en gelişmiş karayolu sistemlerinden birine sahiptir. Ülkede 71.294 km karayolu ağının 2.988 km otoyollar oluşturmaktadır.

Var olan demiryolu ağı 2.544 km olup kuzey-güney bağlantısını ve doğu-batı sağlamaktadır. Demiryolu ağı nüfusun fazla olduğu bölgelerde yoğunlaşmıştır. Porto, Lizbon, Madrid ve diğer üç İspanyol şehrine bağlantı sağlayacak olan yüksek hızlı TGV tren hattı projesinin tamamlanmasıyla Portekiz sadece İspanya'ya değil diğer AB ülkelerine de ulaşım sağlayacaktır.

Ülkede 15 adet havaalanı mevcuttur. Anakarada üç adet uluslararası havaalanı: kıyı şeridinde Lizbon (Portela Havaalanı), Porto (Francisco Sá Carneiro Havaalanı) ve Faro'dadır. Diğer önemli havaalanları Funchal (Madeira) ve Ponta Delgada'dır (Azorlar). Lizbon'da bulunan Portela Havaalanını yerin geçmek üzere daha büyük bir hava alanı yapma planı uzun yıllardır ülkede çalışılmakla birlikte ÇED sürecinde çıkan problemler başta olmak üzere pek çok problemin

Portekiz anakarasında 9 adet liman bulunmaktadır: Viana do Castelo ve Leixoes (kuzey; Aveiro ve Figueira da Foz (merkez); Lizbon ve Setubal (Lizbon bölgesi); Sines (Alentejo); Faro ve Portimao (Algarve). Azores özerk bölgesinde beş ve Madeira'da üç adet liman bulunmaktadır. En önemlileri; Funchal (Madeira Adaları), Horta, Ponta Delgada ve Praia da Vitoria (Azores)'dir. Anakarada sadece Lizbon ve Leixoes limanlarında yolcu taşınabilmektedir.

Türk Hava Yolları'nın Mart sonuna kadar İstanbul-Lizbon arası 10; İstanbul-Porto arası 5; Nisan-Haziran arası İstanbul-Lizbon 14; İstanbul-Porto 7 adet; Haziran sonrası ise Lizbon'dan 14, Porto'dan 10 adet haftalık seferi bulunmaktadır.

G) Yerel Saat

Portekiz, Greenwich'le aynı saat dilimindedir (GMT). Yani Türkiye'den 2 saat geridedir.

H) Yerel Ölçü Birimleri

Ülkede metrik sistem kullanılmaktadır.

i) Telefon Kodları

Portekiz ile telefon ya da faks yoluyla iletişim kurmak için öncelikle uluslararası telefon kodu +351 tuşlandıktan sonra 9 haneli telefon numarası girilir.

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

A) Şirket Türleri

Portekiz’de şirket kuruluşuna ilişkin mevzuat temel olarak 2 Eylül 1986 tarihli ve 262/86 sayılı Kararname ile onaylanan Ticari Şirketler Kanunu ile düzenlenmiş olup, anılan mevzuatta zaman içinde değişiklikler yapılmıştır. Ayrıca, bazı özel tip ticari işletmelerin (holding şirketlerine ilişkin rejim gibi) hukuki statüsünü düzenleyen özel birtakım mevzuat düzenlemeleri de bulunmaktadır.

En yaygın şirket tipleri aşağıda belirtilmektedir:

- **Limited Şirket** (Sociedade por Quotas): En az iki ortaklı olarak kurulmakta olup, ortakların sınırlı sorumluluğu bulunmaktadır. Ticari unvanında “Lda” ibaresi yer almaktadır.
- **Anonim Şirket** (Sociedade Anónima): En az beş ortaklı olarak kurulmakta olup, ortakların sınırlı sorumluluğu bulunmaktadır. Anonim şirket ortağının tüzel kişi olması halinde tek ortaklı olarak da kurulabilmektedir. Asgari sermaye miktarı 50.000 Euro’dur. Nakit sermaye miktarının %70’i beş yıl ertelenebilmektedir. Ticari unvanında “S.A” ibaresi yer almaktadır.
- **Tek Hissedarlı Limited Şirket** (Sociedade Unipessoal por Quotas): Tek ortaklı olarak kurulmakta olup, şirket ortağının sınırlı sorumluluğu bulunmaktadır. Ticari unvanında “Unipessoal” ve “Lda” ibareleri yer almaktadır.

Portekiz’de yerleşik olmayan şirket ortaklarının öncelikle Portekiz Vergi Numarası alması gerekmektedir.

Portekiz’de şirket kurmak için prosedür oldukça basitleştirilmiştir. Dünya Bankasının İş Yapma Kolaylığı 2020 Raporuna göre, Portekiz’de şirket kuruluş işlemleri kısa sürede tamamlanmakta ve 6 prosedür bulunmaktadır.

Portekiz’de şirket kurmak için tercih edilebilecek üç yöntem bulunmaktadır: (i) Tek Durak yöntemi (“On-the-Spot-Firm”), (ii) on-line yöntem, (iii) ticaret siciline başvurularak izlenen geleneksel yöntem.

(i) “Tek Durak” Yöntemi (Empresa Na Hora): Söz konusu yöntem, 8 Temmuz 2005 tarihli ve 111/2005 sayılı Kararname ile onaylanmıştır. Halihazırda en çok tercih edilen yöntem olup gerekli bütün evrakların hazır olması durumunda şirketin bir saatten kısa bir sürede kurulmasına imkan sağlamaktadır. Bütün prosedürler şirketin adresinden bağımsız olarak, ülke genelinde pek çok noktada yer alan tek durak ofislerinde yapılmakta ve şirket tescili gerçekleştirilmektedir.

Söz konusu yöntem, sadece limited şirket, anonim şirket ve tek hissedarlı limited şirket kuruluşlarında kullanılabilir. Müracaat edilebilecek tek durak ofislerinin iletişim bilgilerine “http://www.empresanahora.mj.pt/ENH/sections/EN_contacts” internet adresinden ulaşmak mümkün bulunmaktadır.

Şirket kuruluş prosedürleri kapsamında ilk adım ilgili internet sitesinde (http://www.empresanahora.pt/ENH/sections/EN_list-names) yer alan veya tek durak ofislerinde mevcut olan önceden onaylanmış şirket unvanlarından birinin tercih edilmesidir. Anılan şirket unvanlarına şirketin faaliyet alanına ilişkin bir ibarenin ilave edilmesi mümkün bulunmaktadır. Bununla birlikte, şirket unvanı olarak önceden onaylanmış unvanlar haricinde bir unvanın kullanılmasının tercih edilmesi durumunda, belirlenecek unvana ilişkin ilgili sertifikanın düzenlenmesini teminen Ulusal Şirket Siciline (RNPC) müracaat edilmesi ve temin edilecek ilgili unvan onay sertifikasının başvuru esnasında ibraz edilmesi gerekmektedir. Şirket unvanı hissedarların isimlerinden oluşuyor ise tek durak hizmet ofislerinde de onaylanabilmesi mümkün bulunmaktadır.

Şirket kuruluş prosedürleri kapsamında ikinci adım, ilgili internet sitesinde (<http://www.empresanahora.pt/>) yer alan veya tek durak ofislerinde mevcut olan önceden onaylanmış standart tutanak ve ana kuruluş sözleşmesi paketlerinden birinin tercih edilmesidir.

Müracaat esnasında şirket ortaklarının hazır bulunması veya noter tasdikli vekaletname sahibi üçüncü bir kişi ya da yetkilendirilmiş Portekizli bir avukat tarafından temsil edilmesi gerekmektedir. Şirket ortaklarının gerçek kişi olması durumunda; vergi kimlik kartı, kimlik belgesi (kimlik kartı/pasaport/oturma izni) ve sosyal güvenlik kartının (ihtiyari) tek durak ofislerine müracaat esnasında ibraz edilmesi aranmaktadır. Şirket ortaklarının tüzel kişi olması durumunda kurumlar vergisi levhası, ticaret sicil kaydı belgesi ve şirket kuruluşuna ilişkin genel kurul toplantı tutanağının ibraz edilmesi gerekmektedir.

Tutanak ve ana sözleşmenin düzenlenmesinin ardından şirketin sicil kaydı gerçekleştirilmektedir. Şirket ortaklarına on-line ticaret sicil sertifikasına erişim için erişim kodu, sosyal güvenlik numarası ve onaylanmış kuruluş sözleşmesi verilmektedir. Ayrıca, ticaret sicil ofisi elektronik olarak şirket/tüzel kişi kartı düzenlemektedir. Şirketin kimlik kartı olan söz konusu kart, şirketin vergi numarası (NIPC) ile ilişkilendirilen şirket kimlik numarasını, faaliyet kodunu, hukuki niteliğini ve kuruluş tarihini içermektedir. Ticaret sicil kayıtlarına "<http://publicacoes.mj.pt>" internet adresinden ulaşmak mümkün bulunmaktadır.

Tek Durak Yönetimi kapsamında şirket kuruluşunun maliyeti 360 avrodur. Bununla birlikte, araştırma ve geliştirme faaliyetiyle iştigal edecek şirketlerin kuruluş maliyeti 300 avroya indirilmiştir. Öte yandan, şirket unvanı için önceden müracaat edilmesi durumunda kuruluş maliyeti 435 avro olmaktadır.

Şirket kuruluşunun ardından şirket adına banka hesabı açılması ve şirket ortakları tarafından kuruluş sermayesinin şirket kuruluşundan itibaren 5 iş günü içinde şirket adına açılmış banka hesabına yatırılması gerekmektedir. Bununla birlikte, limited şirketler ve tek ortaklı şirketler için, hissedarlar tarafından kuruluş belgesinde sermayenin ilk mali yılın sonuna kadar yatırılacağı beyan edilebilmektedir. Gayrimenkul transferi gibi aynı sermaye katkılarında ise gerekli vergi ödemelerinin tamamlanmasının ardından kuruluş işlemi gerçekleştirilmektedir.

Şirket kuruluşunun yapılmasının ardından, şirketin kuruluşunun yapıldığına ilişkin belgeler ile birlikte tek durak ofisinde vergi idaresi için faaliyete başlama bildirimini yapılabilmektedir. Aksi

takdirde söz konusu bildirim vergi idaresine şirket kuruluşundan itibaren en geç 15 gün içinde yapılmalıdır. Söz konusu bildirim yetkili bir muhasebeci (Técnico Oficial de Contas) tarafından onaylanması gerekmektedir. Şirket kurucularının banka hesap numarasını (IBAN) ve kurumsal kimlik kartını vergi idaresine ibraz etmesi gerekmektedir.

(ii) On-line Yöntem (Empresa Online): 29 Haziran 2006 ve 125/2006 sayılı Kararname ile onaylanan söz konusu yöntem şirketin internet üzerinden kuruluşuna imkan sağlamakta olup, kuruluş işlemleri bir veya iki gün sürmektedir. Söz konusu hizmete erişim "https://bde.portaldocidadao.pt/evo/landingpage.aspx" internet sitesi üzerinden gerçekleştirilmektedir.

Şirket kuruluşu için kullanıcının dijital onay cihazı üzerinden Portekiz kimlik kartını sisteme tanıtması gerekmektedir. Ulusal Şirket Sicilinden daha önce onaylanmış bir kuruluş sözleşmesinin tercih edilmesi durumunda şirketin kuruluş işlemi hemen yapılabilen, aksi halde işlemler en fazla iki iş günü sürmektedir. Bu yöntemle, sermayenin gayrimenkul transferi yoluyla ödeneceği şirketler dışında "limited" ve "anonim şirket" kuruluşu yapılabilir.

(iii) Geleneksel yöntem: Yatırımcılar yukarıda belirtilen basitleştirilmiş yöntemlerden birini tercih edebileceği gibi geleneksel yöntem ile de kuruluş işlemlerini gerçekleştirebilmektedir. Bu çerçevede, farklı birimlere (Ulusal Şirket Sicili, Vergi Dairesi, Sosyal Güvenlik Kurumu) ayrı ayrı müracaat edilmesi gerekmektedir.

Portekiz'de şirket kuruluşu ile ilgili detaylı açıklayıcı bilgilere Portekiz Ticaret ve Yatırım Ajansı'nın (AICEP) internet adresinden ulaşabilmek mümkün bulunmaktadır:

<http://www.portugalglobal.pt/EN/INVESTINPORTUGAL/Pages/index.aspx>

B) Bankacılık

Portekiz bankacılık sistemi, hükümetin kontrol ettiği bir sistemden Avrupa Birliği ile tamamen bütünleşmiş piyasa odaklı bir ortama geçişle son otuz yılda önemli yapısal değişikliklere tanık olmuştur. 1980'lerde idari faiz oranlarının kaldırılması, 1990'larda serbestleşme ve uyumlaştırma ve ilgili uygulama mevzuatı gibi bu köklü yapısal ve operasyonel değişiklikler Portekiz bankacılık düzenlemelerini AB mevzuatıyla uyumlu hale getirmiştir.

Şubat 2016 kurtarma programı sonrası izleme raporunda IMF, Portekiz bankacılık sisteminin bilançolarının "daha fazla olumsuz sürprizden kaçınmak ve vergi mükelleflerini korumak için güçlendirilmesi" gerektiği konusunda uyarılmış ayrıca bankaların borç yüklerini daha da azaltmaları gerektiğine dikkat çekmiştir. Hükümet, bankacılık sektöründeki sorunları çözmek için 2016 ve 2017 yıllarında en büyük beş bankanın dördünün sermayesinin yeniden yapılandırılmasını kolaylaştırmak için adımlar atmıştır.

Portekiz'in GSYİH'nın yüzde birinden daha fazla gelir elde eden tek kamu iktisadi teşebbüsü Caixa Geral de Depósitos'tur. (CGD). CGD, Portekiz pazarında müşteri mevduatı, ticari krediler, ipotekler ve diğer birçok bankacılık hizmetlerinde en büyük pazar payına sahiptir.

Portekiz'in varlık bakımından en büyük bankası olan Caixa Geral de Depositos (CGD), devlete aittir ve (2016 sonunda) 93,5 milyar avro değerinde varlığa sahiptir.

AB'nin bir üyesi olarak Portekiz, gelişmiş finansal ürünlerle modern bir bankacılık sistemi sunmaktadır. Ülke, dünyadaki en gelişmiş bankacılık ağlarından birine sahiptir. ATM'ler ve banka şubeleri Portekiz'in her yerinde kolayca bulunur. Elektronik bankacılık yaygındır ve İnternet bankacılığı tüm büyük bankalar tarafından sunulmaktadır. Portekiz'deki otellerin, mağazaların, restoranların ve benzin istasyonlarının çoğunda belli başlı kredi ve banka kartları kabul edilmektedir.

Çoğu banka pazartesten cumaya 08: 30-15: 00 saatleri arasında açıktır ve hafta sonları ile resmi tatillerde kapalıdır.

Portekiz'de bankacılık sektörünü denetleyen kuruluş, Avrupa Merkez Bankaları Sisteminin (ESCB) bir üyesi olan Portekiz merkez bankasıdır (Bank of Portugal). Portekiz 1 Ocak 2002 tarihinden itibaren avroya geçen AB ülkelerinden birisidir. Avroya geçişle Avrupa Merkez Bankaları Sistemi'ne uyum sağlanmış ve Avrupa Merkez Bankası'nın yetkileri tanınmıştır. AB para politikaları Avrupa Merkez Bankası tarafından yürütülmektedir.

Ülkede 45 bankacılık kuruluşu bulunmakta olup, altı büyük banka grubu sektörün toplam varlıklarının %78'ini oluşturmaktadır. Ülkenin en büyük bankası Caixa Geral de Depositos (ÇGD) Portekiz hükümeti tarafından kontrol edilmektedir. Ülkedeki diğer büyük bankalar (özel sektör); Millennium BCP, BES- Banco Espirito Santo, BPI- Banco Portuges de Investimento ve Banco Santander Totta'dır.

Portekiz Sermaye Piyasası Kanunu (CVM) 1 Mart 2000 tarihinde yürürlüğe girmiş ve Lizbon borsası Paris, Brüksel ve Amsterdam piyasalarını içeren Euronext'in bir parçası olmuştur.

Portekiz, Dünya Bankası'nın "İş Yapma Kolaylığı 2020 raporunda 39. sırada yer almaktadır.

C) Vizeler (Çalışma, Oturma İzinleri, Geçici Çalışma Vizesi, Başvuru Merci vb.)

Portekiz'de AB dışındaki kişilerin çalışabilmesi için; çalışma izni almaları zorunludur. Söz konusu izni Serviço de Estrangeiros e Fronteiras (SEF) vermektedir. Çalışma izni için işverenle yapılmış iş akdinin sunulması zorunludur. Çalışmaya başlayabilmek için; vergi numarası alınması (NIF) ve sosyal güvenlik kurumuna kayıt da (www.seg-social.pt) zorunludur. Çalışma izninin ülkedeki teknik ismi, Autorização de Trabalho dur. İşçiye verilecek çalışma vizesi ise iş sözleşmesinin süresine göre değişmektedir. Uzun süreli iş akitlerinde ise oturma izni verilebilmektedir. Uzun süreli iş akdine bağlı oturma izni süresi bir yıl olup, beş yıla kadar uzatılabilmektedir. (SEF Kurumunda halihazırda bazı yapısal değişiklikler sürmektedir)

İşverenler tarafından çalışanlara ilişkin olarak iş sözleşmesinin yürürlüğe girişinden 24 saat önce veya faaliyete başlanmasından itibaren 24 saat içinde ilgili bölge sosyal güvenlik merkezlerine yazılı olarak veya www.seg-social.pt adresi aracılığıyla gerekli bildirimde bulunulması gerekmektedir.

Ayrıca, iş kazalarından kaynaklanabilecek zararın tazmininin garanti altına alınabilmesini teminen, işverenlerin özel bir sigorta şirketi aracılığıyla çalışanlara kaza sigortası yaptırmaları zorunluluğu bulunmaktadır.

Portekiz İş Kanunu'na (30 Ağustos 2013 tarihli ve 70 sayılı Kanun) göre çalışanların iki tazminat fonuna ("FCT-Fundo de Compensação do Trabalho" ve "FGCT-Fundo de Garantia de Compensação do Trabalho") kaydettirilmesi gerekmektedir. FCT'ye online olarak kayıt yaptırıldığında FGCT'ye kayıt otomatik olarak gerçekleştirilmektedir. Söz konusu fonlara ödenen katkılar ile iş akdinin sona erdirilmesi halinde tazminatın bir kısmının karşılanması amaçlanmaktadır. İşveren her çalışan için taban ücretin %0,925'i oranında hesaplanan tutarın FCT'ye, %0,075'i oranında hesaplanan tutarın FGCT'ye aylık olarak ödenmesinden sorumludur.

Kaynak: T.C. Lizbon Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği